

Doktori (PhD) értekezés tézisei

**A költészet nyelvi átalakulása.
Újítás, költői hagyományok megváltozása és új
műfajok születése Philippe de Rémi, seigneur de
Beumanoir költészetében**

Arató Anna

Témavezetők: Dr. Kiss Sándor, Dr. Nathalie Koble

DEBRECENI EGYETEM
Nyelvtudományok Doktori Iskola

Debrecen, 2019.

I. A téma körülhatárolása és a dolgozat célkitűzései

Philippe de Rémi, seigneur de Beaumanoir (1210 – 1265 körül) a XIII. századi francia irodalom egyik leginnovatívabb alakja. Bár két nagy terjedelmű, összesen 16 ezer soros regénye (*La Manekine*, *Jehan et Blonde*) számos kritikai kiadást megért, Rémi legalább ugyanennyire jelentős költői tevékenysége mindeddig csak elvétve került a tudományos érdeklődés középpontjába. Pedig Philippe középkori francia irodalomhoz való hozzájárulása kifejezetten jelentős: a « rövid költeményei », ahogyan a legelső kiadói nevezik a verseit a századfordulón, a kézirati hagyományban a két nagy regény, és egy harmadik, anonim prózai mű, a *Roman du Hem* között helyezkednek el. Nyolc, műfaját tekintve különböző versről van szó, amelyek mindegyike az író formabontó és újító ízléséről árulkodik: bizonyos lírai formák újragondolásán túl (szerelmi *salutatio*, lírai dal, fabula, allegorikus mese) Philippe-hez köthetőek az ófrancia « költői nonszensz » legelső fennmaradt versei; a *Fatrasies* és *Resveries* című művei leginkább a szürrealisták, többek között Georges Bataille figyelmét keltették fel a XX. század első felében.

Bár Rémi kortársaira gyakorolt hatása vitathatatlan, művei mindössze egyetlen kéziratban maradtak fenn: a Paris, BnF, ms. fr. 1588 számú kódex a XIII – XIV. század fordulóján készült, és valódi kuriózumnak számít, hiszen a korabeli általánosan elterjedt szokással ellentétben javarészt egyetlen szerző műveit tartalmazza, amelyek közül több is tartalmazza a költő aláírását. Egy további kézirat, a Paris, BnF, ms. fr. 24406 („*manuscrit* « V »”) tizenegy olyan éneket tartalmaz, amelyek közül három Philippe nevét viseli. Egy harmadik kéziratban (Paris, BnF, ms. fr. 837) található, *Resveries* című verssorozatot pedig elsősorban formai jegyei alapján szintén Beaumanoir-hoz köt a kutatás, bár a szerzőséget mindmáig nem sikerült egyértelműen bizonyítani.

A kézirat összetétele

Disszertációnk keretében az első kéziratban (Paris, BnF, ms. fr. 1588) található költői korpusszal foglalkozunk, amely nyolc, viszonylag terjedelmes verset tartalmaz: *Salus d'Amours*, *Conte d'Amours*, *Conte de fole larguesce*, *Oiseuses*, *Lai d'Amours*, *Ave Maria*, *Fatrasies*, *Salus á refrains*. Ezek a költemények kivételes műfaji és formai változatosságot mutatnak: két szerelmi *salutatio*-n kívül egy, az udvari irodalmi hagyományba illeszkedő mesével, egy fabulával, egy szerelmi dallal, egy imával, valamint egy részleges és egy teljes „költői nonszensz” verssel találkozhatunk. A verseknek a kéziratban belüli sorrendje egyfajta szerkesztési logikának felel meg, és a megrendelő vitathatatlan kompilációs szándékáról árulkodik, aki minden bizonnyal családi vagy szakmai ágon kötődött a Rémi-famíliához.

Ennek megfelelően a Paris, BnF, ms. fr. 1588-ban található írások sorrendje nem pusztán egyazon költő különálló műveinek véletlenszerűen elrendezett gyűjteménye, hanem egy műfaji, szemantikai és formai szempontok alapján gondosan megtervezett együttese. A két szerelmi *salutatio* a kötet első és utolsó darabjaként fogja közre a korpuszt; az első *Salus*-t követő *Conte d'Amours* [Szerelmi mese] tartalmilag az udvari irodalmi hagyományba illeszkedik ugyan, verselését és nyelvezetét tekintve azonban a francia irodalomban mindaddig ismeretlen újításokat vezet be; a *Conte de fole larguesce* [Mese az esztelen bőkezűségről] egyértelműen eltávolodik a klasszikus udvari költészeti toposzoktól, és a korabeli, egyre nagyobb teret hódító polgári ízlésvilághoz közeledik a munka és az anyagi gyarapodás jelentőségének kihangsúlyozásával. A következő vers, *Oiseuses* [A semmittevés versei] a XIII. századi irodalmi „nonszensz” legelső példája; egyedülálló verselésének megalkotása minden bizonnyal Rémi nevéhez fűződik, és a *Conte de fole larguesce* szűzségét adó tétlenség szemantikáját viszik tovább. Az *Oiseuses* formai jegyeit örökli meg a sorban következő költemény, a *Lai d'Amours* [Szerelmi költemény], amelynek műfaji sajátosságai az irodalomtudomány által mindmáig megoldatlan, izgalmas besorolási problémákat eredményeznek. A vers tartalmi szempontból több, egymástól elváló irodalmi hagyományt ötvöz, amelyeknek a költeményre gyakorolt hatását megkíséreljük minél részletesebben feltérképezni. A korpusz utolsó előtti darabja Philippe de Rémi egyetlen vallásos költeménye: a metrikájában a *Conte d'Amours*-al párhuzamba kerülő *Ave Maria* egyike azon kevés ófrancia versnek, amely az azonos című latin nyelvű imádságot ötvözi az ún. Hélinand-strófával. A kötetet záró *Fatrasies* [Töltelékek] az ún. abszolút „költői nonszensz” legelső írott példái, amelyek szétfeszítik az udvari irodalom által meghatározott költői kifejezésminták és interpretációs konvenciók kereteit. Ezek a látszólag összefüggéstelen költemények minden bizonnyal egy korabeli rímfaragó szónokverseny írásbeli megörökítői, amelyek az irodalomnak egy merőben új koncepciójáról, költői játékként való felfogásáról tanúskodnak.

A fent vázolt logikai összefüggések alapján összeállított kötetet egyszerre jellemzi a diverzitás és az analógiákon alapuló játékosság: míg a két regény – műfaját és hosszát tekintve – a két szerelmi *salutatio*-ban lel visszhangra, a többi költemény számos nyelvi, formai és szemantikai szálon keresztül kapcsolódik egymáshoz, ezáltal valódi polifonikus hatást kölcsönözve a kéziratnak.

II. A feldolgozás módszerei és szempontjai

A Philippe de Rémi-Beaumanoir műveit tartalmazó kéziratok bemutatását tartalmazó bevezetést követően külön fejezetet szentelünk a tanulmányozott versek szerzőségének: a művek szövegébe beleszótt, a kor irodalmára nem kifejezetten jellemző költői aláírásokon kívül bizonyos topikai elemek alapján is kísérletet teszünk a szerzőség bizonyítására. Az egyik ilyen elem a helységnevek túlnyomó használata, aminek külön fejezetet szentelünk: ezeknek a markereknek a vizsgálata által világossá válik az író arra irányuló szándéka, hogy műveit földrajzi beágyazottsággal lássa el, és ezáltal nem csak a közönsége számára hozzáférhető – hiszen azonosulást lehetővé tevő – költeményeket szerezzen, de egyúttal egy bizonyos, földrajzilag és eszmetörténeti szempontból is jól körülhatárolható területhez kösse a műveit. Ez a kontextus nem más, mint a korabeli Észak-Franciaország, szűkebb értelemben véve pedig az Arras környéki régió, amelyben egy, a XII. század vége és a XIV. század eleje között kifejezetten aktív írói hálózat működése rajzolódik ki. Bár a „hálózat”-kutatások egyre nagyobb teret nyernek a nemzetközi tudományos, elsősorban (társadalom)történeti és irodalmi kutatásokban, csupán rövid ideje találkozhatunk a fogalommal a medievisztikában. Az eddig felállított hálózati modellekre támaszkodva dolgozatunk negyedik fejezetében kísérletet teszünk arra, hogy megvizsgáljuk ezek alkalmazhatóságát annak az irodalmi alkotói körnek a működésére, amelyhez Philippe de Rémi-Beaumanoir is tartozott hipotézisünk szerint.

Az első három bevezető fejezetet követően (Rémi műveinek korpusza; szerzőségi problémák; a XIII. századi arras-i régió mikrotörténeti vizsgálata és az irodalmi és művészeti élet fejlődésének főbb sajátosságai) az egyes művek bemutatása során törekszünk tekintettel lenni a Paris, BnF, ms fr. 1588 számú kéziratban meghatározott sorrendjükre. Ugyanakkor a műfajilag egybetartozó költeményeket egymás után mutatjuk be: így a két szerelmi *salutatio*-t egymás után elemezzük, bár a kéziratban egymástól távolabb helyezkednek el.

Dolgozatunk egyik vezérfonala annak vizsgálata, hogy Philippe költészete hogyan és mennyiben ágyazódik be a korabeli, észak-franciaországi irodalmi, nyelvi és stilisztikai hagyományba. A Philippe de Rémi életművét – és különösképpen a regényeit – feldolgozó kritikai kiadások között csupán nagyon kevés törekszik a költemények szeparált vizsgálatán túlmutató, kontextualizált, intertextuális elemzést nyújtani, amely lehetővé teszi az irodalmi és formai hagyományok (toposzok, motívumok, metrika) fejlődésének és fennmaradásának konkrét nyomon követését. Márpedig egy ilyen vizsgálat, amely a lehető legszélesebben merítene az arras-i irodalmi és művészeti központok alkotásaiból, eddig ismeretlen összefüggések kimutatását tenné lehetővé számos olyan költő és költemény között, amelyeket

napjainkig sokszor csupán egymástól elszigetelve tanulmányozott a nyelv-és irodalomtudomány. Ebben a szellemben a referencia-korpusz, amelyet dolgozatunkban igyekszünk felállítani, nem csupán Philippe de Rémi-Beaumanoir műveire korlátozódik; tartalmi és formai szempontból olyan, bizonyos esetekben máig kiadatlan műveket is bemutatunk, amelyeknek szerzői minden bizonnyal ugyanannak az írói hálózatnak a tagjai, Rémi kortársai; vizsgálatukon keresztül pontosabb képet kaphatunk arról a nyelvi és irodalmi hagyományról, amelyhez ezek a költők tartoztak.

A vizsgált irodalmi kölcsönhatások feltérképezése disszertációnk második központi feldolgozási szempontjához vezet. Habár a vizsgált költemények számos esetben egy olyan kollektív költői hagyományba illeszkednek, amelynek eredetét összetettsége miatt sokszor nem vagy csak részben lehet meghatározni, előfordul, hogy az irodalmi matéria megújításának folyamatát egészen pontosan nyomon lehet követni, és meg tudjuk határozni azokat a költőket, akik jelentős mértékben módosítják a mindaddig uralkodó hagyomány főbb irányvonalait. Ez az újító szándék, amely a formai és szemantikai határok feszegetésére sarkallja az érintett írókat, kifejezetten látványos a Paris, BnF, ms. fr. 1588 számú kézirat esetében: a benne foglalt versek kivétel nélkül, kisebb vagy nagyobb mértékben elhatárolódnak a fennálló (udvari) műfaji és topikus hagyományoktól, ezáltal megújítva a kollektív költői tradíciókat. Ez az „elmozdulás” Philippe teljes életművére jellemző, és a szó konkrét és elvont értelmében három különböző szinten valósul meg. Elsőként a költeményeket átjáró földrajzi beágyazottságot jelenti, amellyel Rémi saját innovatív költészetét igyekszik a tér dimenziójához kötni; másrészt azt az eltolódást jelenti, amellyel az udvari irodalom tematikai elemeit hagyományosan nem rájuk szabott verstani formákba önti; harmadrészt, maguk a metrikai és műfaji formák is megújulnak, és a tanulmányozott költemények mindegyike ennek a folyamatos generikus megújulásnak egy-egy különleges nyelvi eszközökkel megmunkált példája.

Módszertani szempontból az elemzett szövegek formai és szemantikai sajátosságaira való tekintettel, valamint az ebből következő, eltérő irodalmi kontextusba való beágyazottság különbözőségei okán disszertációnkban minden egyes költeménynek külön fejezetet szentelünk. A hagyományba való beilleszkedés, és az attól való eltérés vizsgálata képi gondolatmenetünk vezérfonalát. Ezen a mikrostrukturális elemzésen kívül a feltérképezett intertextuális vonatkozások egy tágabb, makrostrukturális logika felé vezetnek, amely az egyes verseknek összefüggő kötetként való koncepciójával függ össze. Ezért dolgozatunkban igyekszünk feltérképezni az Arras-i régió azon vonatkozó mikrotörténeti elemeit, amelyek a

térségben működő korabeli írói hálózat tevékenységét meglátásunk szerint nagy mértékben meghatározták.

III. Az értekezés új tudományos eredményei

Összességében elmondhatjuk, hogy Philippe de Rémi életművéről mindeddig egyetlen olyan átfogó munka sem született, amely a szerző költeményeit a nyelvi, formai és szemantikai innováció, valamint az intertextualitás tükrében vizsgálta volna. A fent vázolt két fő elemzési szempont – az udvari irodalmi hagyományba történő beilleszkedés, valamint az attól való eltérés megvalósulási módja – szerint nem csak a felállított korpusz filológiai elemzését készítjük el, hanem művenként tárgyaljuk azokat a nyelvi, metrikai és motívumhasználati megoldásokat is, amelyek a költő számos területen való elsőségét és kortársaira gyakorolt meghatározó voltát bizonyítják. Dolgozatunkban törekszünk bemutatni, hogy Philippe de Rémi-Beaumanoir költészetét nem pusztán az általa örökölt hagyomány továbbvivőjeként érdemes a középkorász nyelv-és irodalomtudománynak számon tartania, hanem a XIII. századi észak-franciaországi vernakuláris irodalom egyik leginnovatívabb, művei nyelvi és irodalmi értékét tekintve pedig egyik legtekintélyesebb alkotójaként. Verseiben nem csupán összehangolt szemiotikai, nyelvi és szemantikai elmozdulást gyakorol a korabeli referenciaművekhez képest, hanem hozzájárul az alakzatok, formai jegyek és nyelvi kifejezésmód merőben újfajta felhasználásához is. Philippe de Rémi így az új irodalmi műfajok születésének kezdeményezője és kulcsfontosságú alakja; annak a folyamatnak a meghatározó alakja, amelyben a román hagyományokat és az udvari irodalmi hagyományt részben új műfajok váltják fel. Paul Zumthor szavaival¹ ezek a költők „belülről igyekeznek megmenteni a régi költészetet úgy, hogy (...) közben a regiszterek közötti játékból új élvezetet merítenek (...)”. Beaumanoir műveinek számos korabeli imitációja, próza-adaptációja, valamint a szürrealisták (André Breton, Michel Leiris) általi felfedezése mind rövid-, mind hosszútávon bizonyoságot tesz ennek az egészen egyedi irodalmi értékkel bíró költészetnek a századokon átívelő aktualitásáról.

Ennek az átfogó vizsgálatnak az eredményei a következők:

¹ Zumthor, P., ‘Fatasie et coq-à-l’âne (de Beaumanoir à Clément Marot)’, in : *Fin du Moyen Âge et Renaissance. Mélanges de philologie française offerts à Robert Guette*, Anvers, De Nederlandsche Boekhandel, 1961, pp. 5 – 18, itt p. 15.

III. 1

A *Salus d'Amours*, a középkori szerelmi *salutatio*-k korpuszában az egyik leghosszabb, számos szálon kapcsolódik Philippe két nagy regényéhez, valamint a korabeli allegorikus irodalom jelentősebb műveire. Armand Strubel besorolása alapján az összetett allegorikus formák egyik legékeesebb megtestesülése, amely az antik retorika és az *ars dictaminis* által meghatározott szerkesztési elvek alapján épül fel. Domináns költői képe a szerzőnek a Szerelem udvarában zajló pere, amelynek során a szerelmi bíróság által meghatározott büntetéseket kell elszenvednie. Magának a költeménynek a megírása is a szerelmes költőre kiszabott penitencia egyik eleme: Philippe-nek verses *salutatio*-t kell fogalmaznia a kiválasztott hölgynek, hogy elnyerje tetszését, bocsánatát és az ezzel járó, transzcendens értelemben vett megváltás lehetőségét. A *Salus d'Amours* a *Rózsaregény*hez hasonlóan számos metaforikus rendszert egyesít magában; a korabeli profán allegorikus irodalom néhány népszerű kulcsmotívuma mellett olyan vallási konnotációval rendelkező elemeket is felhasznál, amelyeket eredeti, spirituális értelmüktől részben eltávolítva a világi költészet regiszterébe helyez át. Ennek köszönhetően a szüzsé fő motívumai olyan szerkezeti elemekké válnak, amelyek egyidejűleg a mű sikerének zálogai, valamint azt az alapot képezik, amelyen a szemio-szemantikus eltolódás megvalósul. Ennek a „profanizációnak” a hatására a referencia-szövegek transzcendens, misztikus jellege átalakul, és a korabeli költészetben egyedülálló világi allegóriák születnek. A vallásos és világi olvasat közötti átjárhatóság ugyanakkor megmarad, a két világ komplementer szféraként jelenik meg; az allegória sajátos időn kívülisége lehetővé teszi, hogy a költészet univerzumát közelebb hozza az üzenet transzcendens értékéhez, a finoman kidolgozott szemantikai eltolódás pedig lehetővé teszi a két regiszter közötti interferenciát. Az így azonosítható rétegek szuperpozíciójának sikeres kombinációja a *Salus d'Amours*-t a XIII. századi arras-i költészet igazi mesterművévé teszi.

A *Salus à refrains* ehhez képest merőben más kifejeződési formát ölt: bár tartalmi és intertextuális szempontból koherensen illeszkedik Philippe de Beaumanoir művei közé, önmagában, függetlenként műként is megállja a helyét. A korpusz utolsó verseként a szerző költői kreativitásának végső bizonyítéka; a költemény utolsó szavai azt a megelégedést, bizalmat és optimizmust tükrözik, amellyel a szerző teljes életművére és munkásságára tekint.

III. 2

A két szerelmi *salutatio*-t a gyűjteményben egy tisztán udvari irodalmi költemény követi: a *Conte d'Amours*, Philippe második leghosszabb verse, amely az ófrancia költészetben az elsők között ötvözi az ún. Hélinand-strófa metrikai formáját a szerelmi költészet világával. A

Conte d'Amours a moralizáló, többek között latin nyelvű irodalomra szabott verselési formára jellemző tanító jelleg részleges megőrzése mellett discsóíti az udvari szerelem-felfogás diadalát, és annak legfontosabb értékeit: a szeretett hölgy iránti hűséget és sírig tartó szolgálatát. A versben a lírai én és a szeretett nő közötti párbeszéd retorikájának alakulása alapvető tanítást hordoz: a narratív részek tematikus előrehaladásán és a prolóógus példázati jellegén keresztül a hölgy nem pusztán a vágy egyszerű tárgyaként jelenik meg, hanem a lírai én személyes fejlődésének szolgálatába állított eszközként. A hölgyel folytatott párbeszéd tanulsága arra ösztönzi a költőt, hogy megtalálja szerelme kifejeződésének egyetlen méltó formáját, amelynek kereteit az udvari irodalmi hagyományok határozzák meg. Tanításában tehát a *Conte d'Amours* meghaladja azt a modellt, amelynek szerkezetét örökli: egyrészt áthelyezi a Helinand-strófa nyelvi és irodalmi hagyományát a vallásos hangú irodalomból a szerelmi költészetbe, másrészt ez utóbbit további moralizáló jelleggel is felövezi. A boldogság beteljesülése győzedelmeskedik a Hélinand-strófára jellemző melankolikus hangnemen, így a *Conte d'Amours* az udvari szerelem, és a szolgálatába állított erkölcsi és lelki felemelkedés jelentőségét hangsúlyozza.

III. 3

A címükben fellelhető analógia ellenére a korpusz következő darabja, a *Conte de fole larguesce* élesen elhatárolódik a *Conte d'Amours*-tól, mégpedig az alapvetően az udvari irodalmi értékekkel szembenálló világnézete miatt. A címében megjelenő oximoronon keresztül a bőkezűséget túlzó, pazarló oldaláról mutatja be, ezáltal előrevetítve a korabeli irodalmi hagyománytól való eltérést. Az egyre inkább az új, formálódó, polgári közönség felé orientált esztétikával összhangban a történetet a munka értékének, az anyagi gyarapodásnak és a kereskedelmi szellemiség jelentőségének hangsúlyozása szövi át. A költemény elemzése egyúttal lehetőséget biztosít bizonyos műfaji problémákról való reflexiókra, valamint annak a társadalmi-kulturális keretrendszernek a vizsgálatára, amelyben a *Conte de Fole larguesce* született. Következtetéseink szerint ez a darab a XIII. század közepén megjelenő észak-franciaországi fabulák korpuszába tartozik annak ellenére, hogy az elmúlt évtizedekben a nyelvtudományi és filológiai kutatások nem tartották ebbe a műfajba sorolhatónak. Elemzéseink során törekszünk kimutatni, hogy a *Fole larguesce* a műfaj „klasszikus” példája: a moralizáló epilógushoz vezető tanító hangnem a műfaj korai fejlődési szakaszára jellemző. A történet tréfás jellege csupán a közvetített üzenet révén nyer jelentőséget: a túlzott bőkezűség karikatúrája az olyan erkölcsi értékek általánosabb bemutatásának részét képezi, mint az alázat, a munka tisztelete és szerénység.

III. 4

Bár általában rendkívül nehéz nyomon követni a „fabliaux” műfajába tartozó költemények szemantikai anyagának eredetét, a *Conte de fole larguesce* esetében sikerült azonosítanunk a források egy részét. Ezek közül kiemelkedő a *Roman de Renart*, valamint a *Richeut*-elbeszélésciklus: mindkettő Beaumanoir költeményének fontos referenciája. Míg a *Richeut*-történet szemantikai értelemben járja át a *Conte de fole larguesce* struktúráját, addig az ezt követő költemény, a *Lai d'Amours* formális síkon is felhasználja a *Richeut*-fabula szöveghagyományát. Különleges metrikája a latin himnológiából ihletett vernakuláris *strophe couée*-vel rokonítható, és egészen egyedinek minősül a korabeli ófrancia nyelvű irodalomban: a hosszú és rövid sorok váltakozásából felépülő, *abccddeeffgg* rímképletre épülő forma egyszerre oka a költemény műfaj történeti osztályozásával kapcsolatos problémáknak, és tanúskodik az észak-francia költő virtuozitásáról, valamint a hagyományos formák megújítására való törekvéséről. A megfelelő formatörténeti repertóriumok felhasználásával dolgozatunkban sikerül feltérképeznünk azokat a szerkezeti analógiákat, amelyek a verset egyrészt a *motet* műfajához, másrészt az instabil formai jegyei alapján megkülönböztethető *lai* műfajához kötik. Szemantikai szinten a költemény az udvari irodalom toposzaiból merít, ezzel a *Rózsaregény*hez, valamint a *Salus d'Amours*-hoz kapcsolódva.

III. 5

A metrikai jellemzők, valamint a forma és a nyelv kapcsolata kulcsfontosságú szerepet tölt be Philippe de Beaumanoir egyetlen vallásos művében is, amely verstani jellegzetességeit tekintve a *Conte d'Amours*-t idézi: az *Ave Maria* egyike azon kevés Mária-himnuszoknak, amelyek Hélinand-strófában íródtak. A vers különleges példája a korabeli, Szűzanyához intézett kétnyelvű ima korai fejlődési szakaszának. Bár a felhasznált versforma hagyományosan jól rokonítható bármilyen moralizáló tartalommal, nagyon kevés olyan imádságot ismerünk, amely a kétnyelvűség (latin-ófrancia) adta lehetőségeket kihasználva a Mária-imádság szemantikai anyagával tölti meg ezt a strófatípust. A *8aabaabbbabba* rím-és ritmusképletet felhasználó imádságok igazolhatják azt a hipotézist, hogy ezt a XIII. század közepéig népszerű formát a költők egyre több irányba igyekeztek kiterjeszteni, a minden bizonnyal túl merev ritmikai korlátok ugyanakkor nem tették lehetővé, hogy valódi áttörést sikerüljön elérni a vallásos költészet terén. Kutatásaink alapján kijelenthetjük, hogy a fennmaradt Mária-imádságok közül, amelyek ugyanebben a formában íródtak, mindegyik – talán Baudoin de Condé *Ave Maria*-ja kivételével – későbbi Beaumanoir *Ave Maria*-jánál. Ez azért is különösen fontos, mert mindeddig vitatott volt Philippe költészetének újító jellege a

korabeli vallásos inspirációjú költészetben. Bár a költemény tematikáját tekintve hagyományos vallásos darabnak mondható, nyelvi megformálásában és formai jegyeit tekintve kifejezetten újszerű jegyeket mutat, és egyben kapocsként szolgál a költő világi darabjaihoz is. Míg az *Ave* egyes kulcsfontosságú toposzok alapján (pl. a Theophilus-legenda) a *Salus d'Amours*-hoz kapcsolódik, addig a Hélinand-strófa felhasználásának köszönhetően a *Conte d'Amours* egyfajta vallásos párjaként is felfogható. A vers rendkívül szubjektív képi és nyelvi világa a korabeli Mária-költészet legfőbb toposzából merít: a Szűzanyát a világ könyörületes fejedelmeként ábrázolva ötvözi a latin himnológiai hagyomány, az egyházi kánon, valamint az udvari irodalom klasszikus jegyeit. A költemény a hívő és Mária közötti kapcsolatot olyan hierarchikus rendszerben szemlélteti, amely a feudális rendszert modellezi.

III. 6

Elemzésünket a pikárdiai szerző két költeményével zárjuk, amelyeket a modern irodalomtudomány a „költői nonszensz” legelső példáiként tart számon. Az *Oiseuses* című kisebb költemények sora egyfajta szemantikai folytonosságot biztosít egyrészt a *Conte de fole larguesce*-hez, másrészt a *Lai d'Amours*-hoz képest. Az *Oiseuses* a kéziratban e két vers között helyezkedik el, ezáltal tanúskodva a gyűjtemény összeállítójának koherenciára való törekvéséről. Az *Oiseuses* minden bizonnyal egy korabeli szónoki verseny lejegyzett változata, amely az ún. „strophe couée” rím-és ritmusképletét megfelelően a $4a + 4a 4b$ forma szerint épül fel. A *Lai d'Amours*-hoz hasonlóan ez a metrika az ún. *Richeut*-formával rokonítható.

Az *Oiseuses*-t követik a „költői nonszensz” még expresszívabb darabjai, a *Fatrasies*-k, amelyek egészen szélsőséges irányba mozdítják el az udvari irodalom által hagyományosan meghatározott kifejezési kereteket; minden bizonnyal szintén egy kollektív nyelvi szónokverseny kiemelkedő példái, ezáltal pedig elvitathatatlan hozadékuk, hogy a nyelvi játékokat egy teljesen innovatív nyelvi és költői koncepció részeként építik be a korabeli irodalmi hagyományba. Bár a középkori „költői nonszensz” tanulmányozására egyre bőségesebb bibliográfia áll rendelkezésünkre, ennek az egészen különleges nyelvi formának számos aspektusa mindmáig árnyékban maradt, különösen ami Philippe de Beaumanoir verseinek innovatív voltát, nyelvi koncepcióját illeti. Különösen is izgalmas azt vizsgálni, hogy az újító nyelvi megoldások hogyan reflektálnak a korabeli társadalomtörténeti jelenségekre, a polgárság egyre jelentősebb térnyerésére, és az irodalom ezzel összefüggő átalakulására. Az *Oiseuses* és a *Fatrasies* dolgozatunkban elvégzett nyelvi elemzése a

regiszterek és a beszédmodok sokféleségéről tanúskodik, amely egészen különleges adalékokat szolgáltat a korabeli arras-i régió nyelvi és irodalmi jellegzetességeinek feltérképezéséhez.

Nyilvántartási szám: DEENK/267/2019.PL
Tárgy: PhD Publikációs Lista

Jelölt: Arató Anna Erzsébet
Neptun kód: COC3FS
Doktori Iskola: Nyelvtudományok Doktori Iskola
MTMT azonosító: 10053331

A PhD értekezés alapjául szolgáló közlemények

Idegen nyelvű, hazai könyvrészletek (6)

- 1. Arató, A. E.:** Confidences non découvertes d'Aurelien Sauvageot sur les hongrois.
In: Kősziklára épített ház. Tanulmányok a 120 éves Eötvös Collegium tiszteletére. Szerk.: ifj. Arató György, Pál Zoltán, Mika Sándor Egyesület, Budapest, 449-473, 2016, (Acta Historica Societatis de Alexandro Mika Nominatae. Series 1. ; Nr. 7) ISBN: 9789638999559
- 2. Arató, A. E.:** Confidences non découvertes d'Aurelien Sauvageot sur les hongrois. Remélem, hogy a magyar nép majd jobb időt ismer..." Aurélien Sauvageot felfedezetlen vallomása a magyarságról. Utánközlés párhuzamos közlés,
In: Index. Válogatott tanulmányok a Mika Sándor Emléküléről. Szerk.: Simonkay Márton, Mika Sándor Egyesület, Budapest, 307-332, 2016. ISBN: 9789638999535
- 3. Arató, A. E.:** "Ensi comme oïr le porra / Qui tout le conte oïr volra": Le narrateur et ses fonctions dans La Manekine de Philippe de Rémi, sire de Beaumanoir.
In: Forme et évolution / études réunies par Sándor Kiss, Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 13-44, 2013. ISBN: 9789633183809
- 4. Arató, A. E.:** "Onques feme de son eage / Ne fu tenue pour si sage": Le motif du roi de Hongrie et de la princesse hongroise dans quelques récits médiévaux.
In: Byzance et l'Occident : Rencontre de l'Est et de l'Ouest / sous la direction de Emese Egedi-Kovács, ELTE Eötvös J. Collegium, Budapest, 11-19, 2013. ISBN: 9786155371097
- 5. Arató, A. E.:** Deux décennies de l'Atelier d'études françaises (1992-2012): Bref parcours.
In: Notre sentinelle avancée : Aurélien Sauvageot et le Collège Eötvös József / textes réunis et éd. par László Horváth et Brigitta Vargyas, ELTE Eötvös J. Collegium, Budapest, 151-157, 2012. ISBN: 9789638959607
- 6. Arató, A. E.:** Lecteurs normaliens au Collegium Eötvös (1920-1931).
In: Notre sentinelle avancée : Aurélien Sauvageot et le Collège Eötvös József / textes réunis et éd. par László Horváth et Brigitta Vargyas, ELTE Eötvös J. Collegium, Budapest, 125-133, 2012. ISBN: 9789638959607

Idegen nyelvű tudományos közlemények hazai folyóiratban (3)

7. **Arató, A. E.:** Au croisement des traditions poétiques médiévales: Éléments de recherche autour de la création novatrice de Philippe de Beaumanoir.
Argumentum (Debr.). 13, 185-187, 2017. EISSN: 1787-3606.
8. **Arató, A. E.:** GPS 60°: Köszöntő kötet Giampaolo Salvi 60. születésnapjára: Szerk. Fábíán Zsuzsanna et al. Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Romanisztika Intézet, Budapest, 2014.
Nyelvtud. Közl. 110, 371-374, 2014. ISSN: 0029-6791.
9. **Arató, A. E.:** Játék és művészet az ókortól a középkorig: Art du jeu, jeu dans l'art. De Babylone à l'Occident médiéval. (Kiállítási katalógus: Párizs: Musée de Cluny.) Dir.: Isabelle Bardies-Fronty et al. Paris, Réunion des musées nationaux, 2012.
Sic itur ad astra. 63, 227-230, 2013. ISSN: 0238-4779.

A DEENK a Jelölt által az iDEa Tudóstérbe feltöltött adatok bibliográfiai és tudományometriai ellenőrzését a tudományos adatbázisok és a Journal Citation Reports Impact Factor lista alapján elvégezte.

Debrecen, 2019.06.13.

